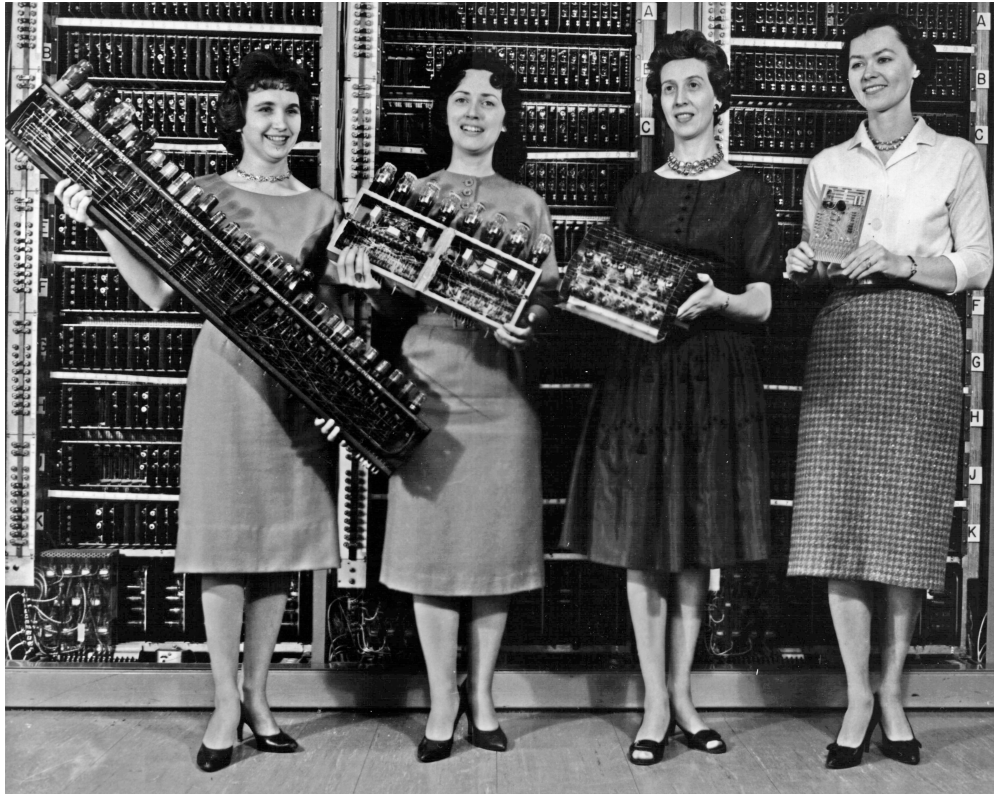

Programadoras do ENIAC

- Betty Snyder Holberton (1917-2001)
 - Betty Jean Jennings Bartik (1924-2011)
 - Ruth Lichterman Teitelbaum (1924-1986)
 - Kathleen McNulty (1921-2006)
 - Frances Bilas Spence (1922-2012)
 - Marlyn Wescoff Meltzer (1922-2008).
-
- ENIAC: Electronic Numerical Integrator And Computer
 - Primeiro ordenador de propósito xeral (1946-1955)
 - Elas desenvolveron as bases da programación de ordenadores

Subprogramas (I)

- Subprograma: conxunto de sentenzas que realizan unha tarefa clara, cunhas entradas (datos) e saídas (resultados) ben definidas. Exemplos:
 - subprograma que recibe un vector e calcula a súa media aritmética
 - subprograma que recibe unha matriz e calcula o seu determinante
- Hai dúas cousas:
 - Chamada ao subprograma dende o programa principal (*program*)
 - Corpo do subprograma: sentenzas do mesmo
- Argumentos: entradas e saídas do subprograma
- Poden estar no mesmo arquivo *.f90* ou en arquivos distintos

Subprogramas (II)

- O corpo do subprograma debe estar fóra do programa principal
- A chamada ao subprograma está no programa principal
- O programa principal (chamador) non pode acceder ás variábeis do subprograma
- O subprograma (chamado) non pode acceder ás variábeis do programa principal
- A única comunicación entre o programa principal e o subprograma é mediante os argumentos e os valores retornados

```
program principal  
    sentenzas  
    chamada a s(...)  
    sentenzas  
end program principal
```

```
function s(...)  
    sentenzas  
    return  
end function s
```

Sentenza *return* (opcional):
retorna ao programa chamador
(pode haber varias *return* no
mesmo subprograma)

Tipos de subprogramas

- Principais {
- **Subrutina:** non retorna ningún valor, so ten argumentos *in-out-inout*
 - **Función externa:** retorna un único valor (*integer, real, complex, double, character*, vector ou matriz), tamén ten argumentos *in-out-inout*
 - **Subprograma interno** (función ou subrutina): en programa principal, logo de *contains*. So se pode chamar dende o subprograma onde se define
 - **Función de sentenza:** ten unha única sentenza, so se pode chamar dende o subprograma onde se define.

Cando usar funcións e cando subrutinas?

- **Función:** cando o subprograma so ten que calcular un único resultado (enteiro, real, complexo, lóxico ou carácter). A función retorna este resultado, almacenado na variábel co nome da función ou na variábel indicada no *result(...)*.
- **Subrutina:** cando o subprograma ten que calcular máis dun resultado, ou un único resultado pero éste é vector ou matriz. A subrutina debe ter algún argumento de saída ou entrada/saída (ver páxina seguinte) no que almacenar os resultados.
- Cando un subprograma ten que retornar un vector ou matriz, pódese empregar unha subrutina ou unha función, pero:
 - a) A subrutina é máis fácil: o vector/matriz será un argumento *out* ou *inout*. Neste curso usaremos unha subrutina.
 - b) A función é máis difícil: debe haber unha *interface* indicando que retorna un vector/matriz

Argumentos (I)

- Tipo dos argumentos: *integer*, *real*, vector, matriz...
 - *intent(in)*: só lectura, o subprograma non pode modificalo (argumento de entrada): hai que inicializalos antes da chamada ao subprograma
 - *intent(out)*: non se pode ler (o chamador non lle dou ningún valor), só escribir nel (argumento de saída)
 - Non se pode inicializar antes da chamada
 - Logo de chamar ao subprograma hai que usa-lo seu valor
 - *intent(inout)*: o subprograma pode ler o seu valor e tamén modificalo (argumento de entrada/saída)

Argumentos (II)

- Os argumentos poden ser constantes, variábeis ou expresións
- Cando se pasa un argumento constante, variábel, ou expresión, hai que ter en conta o que espera o subprograma (*intent in*, *out* ou *inout*):
 - Se espera un argumento *out* ou *inout*, na chamada hai que pasarlle unha **variábel**: non pode ser constante nin expresión (daría un erro de compilación), porque vai ser modificado
 - Se o subprograma espera un argumento *in*, pódesele pasar unha **constante, variábel ou expresión** (porque non vai modificarse)
- Os argumentos deben coincidir en número, tipo e orde na chamada ao subprograma e no corpo do subprograma, pero poden ter nomes distintos nos dous sitios
- Os argumentos *intent(in)* son constantes dentro do subprograma, e poden ser usados como dimensión de arrais estáticos.

Subrutina

- Non retorna ningún valor ao chamador: as entradas e saídas son somentes a través dos argumentos. Axeitadas cando hai múltiples saídas

```
subroutine nome(arg1, ..., argN)  
  tipo1, intent(...) :: arg1  
  tipoN, intent(...) :: argN  
  declaracións ←  
  sentenzas executábeis  
  
end subroutine nome
```

Variábeis locais do
subprograma

- Chamada á subrutina: **call** nome(*arg1*, ..., *argN*)

Función externa

- Retorna un único valor, do *tipo* indicado:

```
tipo function nome(arg1, ..., argN) result(var)  
  tipo1, intent(...) :: arg1  
  tipoN, intent(...) :: argN  
  declaracións ←  
  sentenzas executábeis  
  var=expresión    !valor retornado: var  
end function nome
```

Variábeis locais do
subprograma

- A función chámase dende unha sentenza de asignación:
 tipo :: *nome*
 var=*nome*(*arg1*, ..., *argN*)
- Se non leva *tipo*, retorna un valor do tipo implícito de *nome*
- Se falta **result**(*var*), a función retorna a variábel *nome*

Subprogramas e programa principal en arquivos distintos

- Os subprogramas e programa principal poden ir no mesmo arquivo *.f90*, ou en arquivos distintos, normalmente un arquivo distinto para cada subprograma
- Podes compilar co comando: *gfortran *.f90 -o executabel*
- Tamén podes compilar cada arquivo coa opción *-c*:

```
gfortran -c principal.f90
gfortran -c subprograma1.f90
...
gfortran -c subprogramaN.f90
```

- Para cada arquivo *.f90* crea un arquivo *.o* que non se executa
- Para crear o executábel:

```
gfortran *.o -o executabel
```

Paso de vectores e matrices como argumentos

- Na chamada ao subprograma se lle pasa o nome do vector ou matriz e a súa lonxitude ou número de filas e columnas: tamaño explícito (*explicit-shape arrays*)
- Dentro do subprograma, a lonxitude ou nº de filas/columnas debe ser un argumento enteiro *intent(in)*.

```
program proba
integer :: x(10)
call sub(x,10)
end program proba
!-----
subroutine sub(x,n)
integer,intent(out) :: x(n)
integer,intent(in) :: n
do i=1,n
    x(i)=i**2+i-1
end do
end subroutine sub
```

```
program proba
integer,allocatable :: a(:, :)
allocate(a(2,3))
y=fun(a,2,3)
end program proba
!-----
function fun(a,n,m)
integer,intent(out) :: a(n,m)
integer,intent(in) :: n,m
do i=1,n
    do j=1,m
        a(i,j)=i**2+j-1
    end do
end do
fun=a(1,n)*a(n,m)
end function fun
```

Exemplo de **subrutina**: ordeamento dun vector de números:

```
subroutine ordear_seleccion(x,n)
  real, intent(inout) :: x(n)
  integer, intent(in) :: n
  do i=1,n-1
    aux=x(i); k=i
    do j=i+1,n
      if(x(j)<aux) then
        aux=x(j); k=j
      end if
    end do
    x(k)=x(i); x(i)=aux
  end do
  return
end subroutine ordear_seleccion
```

vector: argumento *inout*
xa que se os seus elementos
lense e tamén se modifican

```
real :: x(5) = [5,2,4,3,1]
call ordear_seleccion(x,5)
print *, "ordeado=", x
```

chamada ao
subprograma

Exemplo de **función externa** sen cambiar o tipo do valor devolto

```
program proba  
  real :: x(5)=[1,2,3,4,5]  
  t=f(x,5) ←  
  print *,t  
end program proba
```

Programa principal

Chamada á función

```
function f(x,n)  
  real,intent(in) :: x(n)  
  integer,intent(in) :: n  
  f=0  
  do i = 1, n  
    f=f+i*x(i)  
  end do  
end function f
```

Subprograma

$$f = \sum_{i=1}^n i x_i$$

o valor calculado debe retornarse almacenándoo na variábel co mesmo nome ca función

Exemplo de **función externa** cambiando o tipo e nome do valor devolto

Cambiando so o tipo do valor devolto

```
program proba
  real :: x(5)=[1,2,3,4,5]
  integer :: f ! valor devolto inteiro
  n=f(x,5)
  print *,n
end program proba

integer function f(x,n)
  real,intent(in) :: x(n)
  integer,intent(in) :: n
  f=0
  do i = 1, n
    f=f+i*x(i)
  end do
end function f
```

$$f = \sum_{i=1}^n i x_i$$

Cambiando o tipo e nome do valor devolto

```
program proba
  real :: x(5)=[1,2,3,4,5]
  integer :: f ! valor devolto
  inteiro
  n=f(x,5)
  print *,n
end program proba

integer function f(x,n) result(y)
  real,intent(in) :: x(n)
  integer,intent(in) :: n
  y=sum([(i,i=1,n)]*x) !vectorizado
end function f
```

Subprograma que ten que calcular un vector ou matriz

- Pódese facer cunha subrutina ou cunha función, pero é máis fácil cunha subrutina, porque coa función necesitas unha **interface**
- Polo tanto, usa unha **subrutina** cun argumento *out* (ou *inout*) para o vector ou matriz

```
program exemplo_vector
integer,allocatable :: x(:)
read *,n
allocate(x(n))
call sub(x,n)
print *,'x=',x
deallocate(x)
end program exemplo_vector
!-----
subroutine sub(x,n)
integer,intent(out) :: x(n)
integer,intent(in) :: n
do i=1,n
    x(i)=i**2
end do
end subroutine sub
```

```
program exemplo_matriz
integer :: a(2,3)
call sub(a,2,3)
print *,'a='
do i=1,2
    print *,(a(i,j),j=1,3)
end do
end program exemplo_matriz
!-----
subroutine sub(a,n,m)
integer,intent(out) :: a(n,m)
integer,intent(in) :: n,m
forall(i=1:2;j=1:3) a(i,j)=i**2+j**3
end subroutine sub
```

Paso de subprogramas como argumentos

- Subprograma *external*: pode pasarse como argumento doutro subprograma. Ex: integral definida

```

program integral_definida
  f(x)=sin(x); h(x)=cos(x)
  real :: integral
  external :: f, h
  print *, integral(f, 0., 1.)
  print *, integral(h, -1., 1.)
end program integral_definida
    
```

```

real function f(t)
  real,intent(in) :: t
  f=sin(t)
  return
end function f
    
```

```

real function h(t)
  real,intent(in) :: t
  f=cos(t)
  return
end function f
    
```

$$\int_0^1 \sin x \, dx$$

$$\int_{-1}^1 \cos x \, dx$$

```

real function integral(g,a,b)
  real,intent(in) :: a, b
  integral=0;x=a; h = 0.001
  do
    integral=integral+(g(x))
    x = x + h
    if(x > b) exit
  end do
  integral=integral*h
end function integral
    
```

Variáveis estáticas

- Son variáveis locais dos subprogramas que conservan o seu valor entre chamadas sucesivas a un subprograma
- Son estáticas porque se almacenan na mesma posición de memoria en tódalas chamadas ao subprograma
- As variáveis locais por defecto non son estáticas
- Para ser estática, dúas opcións alternativas:
 - Inicialización na declaración: *real :: x = 5*
 - Atributo *save*: *real, save :: x*
- Na 1ª chamada ao subprograma, o seu valor é 0 agás que se inicialice na declaración: *real :: x = 1*

Exemplo de uso das variáveis estáticas

```
program exemplo  
do i=1,10  
  call s()  
end do  
end program exemplo
```

```
subroutine s()  
integer :: n=0 ←  
print *, "n=", n  
n=n+1  
end subroutine s
```

Subprograma que mostra por pantalla o nº de veces que se leva executado usando unha variábel estática

Variábel local estática por inicializarse na declaración

Execución: imprime por pantalla os números do 0 ao 9 dende o subprograma (sen que se lle pasen argumentos)

Atención: se inicializamos na declaración unha variábel local dun subprograma:

- Pasa a ser **estática** (e conservar o seu valor entre chamadas a subprograma)
- A inicialización só vale para a 1ª chamada ao subprograma

Función de sentença

- É unha función que so ten unha sentença cunha expresión matemática.
- Sintaxe: *nome(arg1,...argN)=expresion*
- Exemplo:

```
f(x)=x**2+x-2  
print *,x,y,f(x),f(y)
```

```
integer :: f  
f(x)=x**2+x-2  
print *,x,f(x)
```

- O seu resultado é do tipo definido implícitamente polo seu nome. Para cambialo:
- So se pode usar no subprograma no que se declara.
- Unha función de sentença pode ser usada na definición doutra función de sentença:

```
length(r)=2*pi*r  
area(r)=pi*r*r  
key(r)=length(r)*area(r)
```

Recursividade (I)

- Subprograma recursivo: subprograma que se chama a si mesmo. Pode ser función ou subrutina
- Debe ter o atributo *recursive*: se non, erro de compilación
- **Funcións recursivas:**

```
recursive function nome(args) result(var)  
  x = nome(...) ! chamada recursiva  
  var = ...      ! valor retornado
```

- O nome da función non pode ser retornado, porque debe ser usado para chamarse a si mesma
- A función debe chamarse a si mesma nalgún lugar do corpo

Recursividade (II)

- **Subrutinas recursivas:**

recursive subroutine nome(args)
call nome(...)

- Dentro da subrutina deve chamarse a si mesma
- Subprogramas recursivos: debe haber sentença(s) de selección para distinguir entre:
 - Caso recursivo (hai chamada recursiva)
 - Caso non recursivo (non hai chamada)
- Se non hai caso non recursivo, secuencia infinita de chamadas: *stack overflow* (erro de execución)

Exemplo de función recursiva: factorial dun número enteiro

```
program exemplo  
integer :: factorial  
fn = factorial(5)  
end program exemplo
```

$$n! = n(n-1) \cdot (n-2) \dots 2 \cdot 1$$

$$n! = n(n-1)!$$

```
recursive integer function factorial(n) result(fn)  
integer, intent(in) :: n  
if(n <= 1) then  
    fn = 1  
else  
    fn = n*factorial(n-1)  
end if  
end function factorial
```

Caso non recursivo

Caso recursivo

Implementación iterativa:

```
fn=1  
do i=2,n  
    fn=fn*i  
end do
```

Vectorizada:

```
fn=product([(i,i=2,n)])
```

Versión con subrutina recursiva

```
program exemplo  
call factorial(5,fn)  
print *,fn  
stop  
end program exemplo
```

!-----

```
recursive subroutine factorial(n,fn)  
integer, intent(in) :: n  
integer, intent(out) :: fn  
if(n <= 1) then  
    fn=1  
else  
    call factorial(n-1,m)  
    fn=n*m  
end if  
end subroutine factorial
```

Argumento *out* para almacenar o resultado

Caso non recursivo

Caso recursivo

$$n! = n(n - 1)!$$